

भारतीय-विद्या-भवनम्, मुम्बई - ७

(सरल - संस्कृत - परीक्षा - विभागः)

संस्कृत-प्रवेशः

SAMSKRITA PRAVESHHA

प्रथमं प्रश्नपत्रम् - First Paper

(समयः १०.३० तः १२.३०)

(पूर्णाङ्कः ५०)

- प्र. १. किन्हीं दो श्लोकों की व्याख्या हिन्दी/अंग्रेजी/मातृभाषा में कीजिए । ६
Explain any two verses in Hindi/English/Medium language.
- (१) दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ।।
- (२) असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ।।
- (३) उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः ।
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः ।।
- प्र. २. किन्हीं चार लोकोक्तियों का भावार्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखिए । ४
Write meaning of any four of the following proverbs in Hindi/English/Medium language.
- (१) न निश्चितार्थाः विरमन्ति धीराः । (२) गतः कालो न पुनरुपैति । (३) चकास्ति योग्येन हि योग्यसंगमः । (४) नास्ति गतिश्रमो यानवताम् । (५) चिरादपि वरं शिक्षा ।
- प्र. ३. 'मति' अथवा 'धेनु' शब्द के रूप सभी विभक्तियों में लिखिए । ५
Write all declensional forms of the word 'मति' or 'धेनु'.
- प्र. ४. किन्हीं पाँच क्रियापदों से वाक्य बनाइये । ५
Form sentences with any five verbs.
- (१) अपश्यत् । (२) यतसे । (३) भाषिष्यते । (४) सन्ति । (५) नश्यति । (६) अपठत् ।

प्र.५. किन्हीं पाँच पदों में सन्धि कीजिए ।

५

Join the Sandhis of any five.

(१) यदि + अहम् । (२) सु + आगतम् । (३) पितृ + अनुमतिः । (४) जले + अन्तर्हितः ।
(५) नै + अकः । (६) रामः + अब्रवीत् ।

प्र.६. किन्हीं पाँच रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए ।

५

Fill in the blanks (any five).

(१) काव्येषु.....रम्यम् । (२) रथः मार्गे वेगेन..... ।
(३) सूर्यस्य.....जनान्.....आह्लादयति । (४) सूदः.....पचति ।
(५) संतोष.....पुरुषस्य.....निधानम् । (६) वनेचराःनिवसन्ति ।

प्र.७. किन्हीं पाँच वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए ।

१०

Translate any five sentences into Sanskrit.

(१) ऋषियों के आश्रम में बच्चे खेलते हैं। (२) भारत में लोग गाय को पूजते हैं।
(३) वहाँ ऋषियों के दर्शन करूँगा। (४) राजा प्रजा को सन्तुष्ट करता है।
(५) ऋषि सत्य और धर्म की रक्षा करते हैं। (६) सूर्य आकाश में चमकता है।

(1) Children play in the hermitage of the sages. (2) In India people worship the cow. (3) There I shall see sages. (4) The king satisfies the subjects. (5) The sages protect truth and religion (Dharam)
(6) The sun shines in the sky.

प्र.८. किन्हीं पाँच वाक्यों का हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में अनुवाद कीजिए ।

१०

Translate any five sentences into Hindi/English/Medium language.

(१) जनाः स्नानसमये स्वफेनस्योपयोगं कुर्वन्ति । (२) मध्यगाः व्यापारे साहाय्यं कुर्वन्ति ।
(३) पश्चात्तापेन पापात् मुक्तिः भवति । (४) यदा सः भ्रमणार्थं गच्छति सा वेला अमृतवेला कथ्यते । (५) शिशूनां कृते तस्मिन् बालमन्दिरे क्रीडाङ्गणं नास्ति । (६) बटवः गुरुकुले शास्त्राणि पठन्ति ।

भारतीय-विद्या-भवनम्, मुम्बई - ७

(सरल - संस्कृत - परीक्षा - विभागः)

संस्कृत-प्रवेशः

SAMSKRITA PRAVESH

द्वितीयं प्रश्नपत्रम् - Second Paper

(समयः २.०० तः ४.००)

(पूर्णाङ्कः ५०)

प्र. १. किन्हीं दो श्लोकों का अर्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखिए । १०
Write the meaning of any two verses in Hindi/English/Medium language.

- (१) अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।
वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥
- (२) यौवनं धनसम्पत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।
एकैकमप्यनर्थाय किमु यत्र चतुष्टयम् ॥
- (३) जीवन्तोऽपि मृताः पञ्च व्यासेन परिकीर्तिताः ।
दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

प्र. २. किन्हीं पाँच लोकोक्तियों का तात्पर्य हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में समझाइए । १०
Explain any five proverbs in Hindi/English/Medium language.

- (१) अजा सिंहप्रसादेन वने चरति निर्भयम् (२) अपन्थानं तु गच्छन्तं सोदरोऽपि विमुञ्चति ।
(३) अम्बुनो बिन्दुरल्पोऽपि शुक्तौ मुक्ताफलं भवेत् । (४) चेतः शुद्धौ स्वस्थताधिगमः ।
(५) चिरन्तनोपद्रवी न विरतो दृश्यते । (६) गर्दभः पूर्वदेशीयः रेभते पश्चिमैः स्वरैः ।

प्र. ३. किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए । १०
Answer any five questions in Sanskrit.

- (१) मिथिलायां कस्याः स्वयंवरः जातः ? (२) लक्ष्मणस्य सहधर्मचारिणी का आसीत् ?
(३) केन सम्पूजितः नारदः देवलोकमगच्छत् ? (४) के उद्याने श्रुतिमधुरं कूजन्ति ?
(५) जनाः कथं शुकं स्वगृहे पालयन्ति । (६) मतिमान् किं न प्रकाशयेत् ।

प्र.४. किन्हीं पाँच उपसर्गों का अर्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखकर उदाहरण दीजिए । ५

Write the meaning of any five Upasargas in Hindi/English/Medium language and give examples.

(१) परि। (२) अव। (३) अधि। (४) अति। (५) परा। (६) अपि।

प्र.५. (क) किन्हीं तीन की सन्धि कीजिए । **Join any three Sandhis.** ३

(१) रामः + तिष्ठति। (२) हरिः + अब्रवीत्। (३) विष्णुः + गच्छति। (४) भानुः + अस्ति।

(ख) किन्हीं दो का सन्धि-विच्छेद कीजिए । **Disjoin any two Sandhis.** २

(१) जनस्तिष्ठति। (२) रामश्चलति। (३) हरिरब्रवीत्।

प्र.६. किन्हीं दस वाक्यों का अनुवाद संस्कृत में कीजिए । १०

Translate any ten sentences into Sanskrit.

(१) हाथी धीरे-धीरे चलता है। (२) यह नगरी बहुत बड़ी है। (३) भारत में अनेक नदियाँ हैं। (४) भोजन करके वह तृप्त होता है। (५) मैं हाथ जोड़कर प्रार्थना करता हूँ। (६) सिंह जंगल का राजा है। (७) इस बाजार में क्या-क्या मिलता है। (८) मैंने इतनी सुन्दर स्त्री पहले कभी नहीं देखी। (९) लड़कियाँ ईश्वर की पूजा करती हैं। (१०) वह दुकानदार क्या बेचता है? (११) उसके माथे पर चन्दन का तिलक है। (१२) परशुराम का क्रोध शान्त होता है।

(1) Elephant Walks slowly. (2) This city is very big. (3) There are many rivers in India. (4) After taking food he becomes contented. (5) I pray with folded hands. (6) Lion is the king of the forest. (7) Which things are available in this market? (8) I have never seen such a beautiful woman before. (9) The girls are worshipping God. (10) What does that shopkeeper sell? (11) He has sandalwood tilak on his forehead. (12) Parashurama's anger is pacified.

